

Jan Kil¹

Postępowanie jurysdykcyjne w sprawach dyscyplinarnych sędziów Trybunału Konstytucyjnego – zagadnienia wybrane

Streszczenie

Przedmiot artykułu stanowi analiza przepisów regulujących postępowanie dyscyplinarne w sprawach sędziów Trybunału Konstytucyjnego w fazie jurysdykcyjnej. W opracowaniu omówiono w szczególności przebieg postępowania dyscyplinarnego przed sądem dyscyplinarnym pierwszej oraz drugiej instancji, jak również postępowanie po wydaniu prawomocnego orzeczenia. Główny ciężar przeprowadzonych rozważań odnosi się do zagadnienia odpowiedniego stosowania w postępowaniu dyscyplinarnym prowadzonym wobec sędziów Trybunału przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego. W artykule zidentyfikowano wątpliwości interpretacyjne związane z analizowanym reżimem odpowiedzialności dyscyplinarnej, jak również zaproponowano określone sposoby ich rozstrzygnięcia.

Słowa kluczowe

Trybunał Konstytucyjny, odpowiedzialność dyscyplinarna, sąd dyscyplinarny, postępowanie jurysdykcyjne, wznowienie postępowania, obwioniony, odpowiednie stosowanie przepisów prawa.

1. Wprowadzenie

Trybunał Konstytucyjny jest organem władzy sądowniczej powołanym w celu wykonywania kompetencji określonych w Konstytucji i ustawach (art. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym²). Do kluczowych kompetencji polskiego sądu konstytucyjnego należy zaliczyć: badanie hierarchicznej zgodności norm (art. 188 pkt 1–3 i 5 oraz art. 193 Konstytucji RP), roz-

---

¹ Doktor nauk prawnych, profesor Akademii Humanitas, wykładowca w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, adwokat, ORCID: 0000-0001-7026-1669.

² Tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 2393.

strzyganie sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa (art. 189 Konstytucji RP), badanie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych (art. 188 pkt 4 Konstytucji RP) oraz podejmowanie rozstrzygnięć w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta RP, gdy ten nie jest w stanie zawiadomić Marszałka Sejmu o niemożności sprawowania urzędu (art. 131 ust. 1 Konstytucji RP). Trybunał Konstytucyjny składa się z 15 sędziów, wybieranych przez Sejm na dziewięcioletnią kadencję. Sędziowie Trybunału w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji (art. 6 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego³).

Niezawisłość sędziów Trybunału obwarowana jest systemem gwarancji o dwojakim charakterze – konstytucyjno-ustrojowym oraz procesowym. W tym kontekście za jedną z gwarancji konstytucyjno-ustrojowych należy uznać odpowiedzialność dyscyplinarną sędziów Trybunału⁴.

Celem niniejszego opracowania jest dokonanie analizy zasad ponoszenia przez sędziów Trybunału Konstytucyjnego odpowiedzialności dyscyplinarnej w zakresie odnoszącym się do przebiegu postępowania dyscyplinarnego w fazie jurysdykcyjnej. Podjęcie rozważań w rzeczonym obszarze badawczym jawi się jako uzasadnione z dwóch powodów. Po pierwsze, sama problematyka odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału nie jest szeroko eksponowana w polskim piśmiennictwie⁵. Po

³ Tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1422, cyt. dalej jako: „u.s.s.TK” lub „ustawa o statusie sędziów TK”.

⁴ Por. J. Bodio, G. Borkowski, T. Demendecki, *Ustrój organów ochrony prawnej. Część szczegółowa*, Warszawa 2015, s. 43.

⁵ Opracowania dotyczące problematyki odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego są bardzo nieliczne. Obejmują one pojedyncze pozycje artykułowe, powstałe w większości przypadków na gruncie nieobowiązującego już stanu prawnego, jak również krótkie fragmenty zawarte w publikacjach monograficznych. W zakresie opracowań artykułowych poświęconych problematyce odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego można wskazać przede wszystkim na następujące: A. Bojańczyk, *O spornych zagadnieniach z zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego*, *Przegląd Sejmowy* 2007, nr 3, s. 59–67; M. Zubik, M. Wiącek, *„O spornych zagadnieniach z zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego” – polemika*, *Przegląd Sejmowy* 2007, nr 3, s. 68–84; P. Czarncki, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziego Trybunału Konstytucyjnego RP*, *Przegląd Prawa Konstytucyjnego* 2020, nr 4, s. 123–136. Jeżeli chodzi natomiast o opracowania monograficzne, gdzie omawiany reżim odpowiedzialności dyscyplinarnej jest wzmiankowany, na uwagę zasługują w szczególności: Z. Czeszejko-Sochacki, *Sądownictwo konstytucyjne w Polsce na tle porównawczym*, Warszawa 2003; M. Zubik, *Status Prawny Sędziego Trybunału Konstytucyjnego*.

drugie, tryb postępowania w sprawach dyscyplinarnych sędziów Trybunału w fazie jurysdykcyjnej budzi liczne wątpliwości interpretacyjne, których źródeł należy poszukiwać w przyjętej przez prawodawcę technice legislacyjnej uregulowania przedmiotowej materii. Przebieg postępowania przed sądem dyscyplinarnym nie został bowiem uregulowany bezpośrednio w akcie normatywnym statuującym omawiany reżim odpowiedzialności prawnej, tj. w ustawie o statusie sędziów TK, ale poprzez nakaz odpowiedniego stosowania w tym zakresie przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych⁶ oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego⁷.

2. Postępowanie główne

Jak już zasygnalizowano we wstępie, podstawowym aktem normatywnym regulującym odpowiedzialność dyscyplinarną sędziów Trybunału Konstytucyjnego w aktualnym stanie prawnym jest ustawa o statusie sędziów TK. Regulację zwartą we wskazanym akcie normatywnym należy jednak ocenić jako kadłubową. Odpowiedzialności dyscyplinarnej czynnych zawodowo sędziów TK ustawodawca poświęcił bowiem zaledwie siedem artykułów (art. 24–30 u.s.s.TK), zaś odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów TK w stanie spoczynku jeden artykuł (art. 34 u.s.s.TK). Wobec zrębowego charakteru omawianej regulacji, w art. 30 u.s.s.TK ustawodawca przesądził, że w sprawach nieuregulowanych w ustawie o statusie sędziów TK do postępowania dyscyplinarnego stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o ustroju sądów powszechnych oraz przepisy Kodeksu postępowania karnego. Jak wynika z powyższego, w art. 30 u.s.s.TK pojawia się odesłanie kaskadowe. W pierwszej kolejności zatem, w sprawach dyscyplinarnych sędziów TK w zakresie nieuregulowanym w ustawie o statusie sędziów TK należy sięgać do przepisów ustawy o ustroju sądów powszechnych, a dopiero w sytuacji gdy i ten akt prawny określonej kwestii nie normuje, do przepisów Kodeksu postępowania karnego.

Model postępowania dyscyplinarnego w sprawach sędziów TK, rozumiany jako ukształtowany przez przepisy prawa, a także przez orzecznictwo i poglądy nauki, wzorzec postępowania oraz wiążący się z nim sys-

---

go, Warszawa 2011; R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013.

⁶ Tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 217, cyt. dalej jako: „p.u.s.p” lub „ustawa o ustroju sądów powszechnych”.

⁷ Tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1375, cyt. dalej jako: „k.p.k.” lub „Kodeks postępowania karnego”.

tem podstawowych zasad procesowych⁸, oparty został na modelu postępowania karnego. Wskazane rozwiązanie normatywne przyjęte przez prawodawcę należy ocenić pozytywnie. Nie powinno bowiem budzić wątpliwości, że odpowiedzialność dyscyplinarną należy zaliczyć do kategorii odpowiedzialności prawnej o charakterze represyjnym, a skoro tak, to za procedurę wzorcową, wedle której należy rozstrzygać o jej przedmiocie, należy uznać procedurę karną.

Biorąc powyższe pod uwagę, należy opowiedzieć się w tym miejscu za obowiązywaniem w fazie jurysdykcyjnej postępowania dyscyplinarnego prowadzonego wobec sędziów TK wszystkich naczelnych zasady procesu karnego, regulujących postępowanie przed sądem. Mowa tu w szczególności o zasadach: prawdy materialnej, swobodnej oceny dowodów, koncentracji materiału dowodowego, szybkości postępowania, obiektywizmu, skargowości, kontradiktoryjności, ustności, jawności, domniemania niewinności i prawa do obrony. Powyższa konstatacja nie ma wyłącznie charakteru dogmatycznego, ale posiada również swój walor praktyczny. Walor ten wynika z funkcji, jakie pełnią naczelne zasady procesowe w procesie stosowania prawa formalnego. Jak bowiem trafnie wskazuje się w tym zakresie w piśmiennictwie, „zasady procesowe, mające charakter ogólnych dyrektyw wynikających z całokształtu przepisów, oświetlają drogę wykładni, wskazują jej kierunek i sposób wyjaśniania wątpliwości, wydatnie pomagając w znalezieniu prawidłowych rozwiązań procesowych”⁹. Z tych też względów odwołanie się do naczelnych zasad procesu karnego może okazać się niejednokrotnie pomocne w toku rozwiązywania problemów interpretacyjnych, związanych ze stosowaniem przepisów regulujących przebieg postępowania dyscyplinarnego w sprawach sędziów TK.

Zgodnie z zasadą skargowości, jurysdykcyjną fazę postępowania dyscyplinarnego prowadzonego wobec sędziów Trybunału inicjuje złożenie przez rzecznika dyscyplinarnego wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji. Wniosek ten powinien, zgodnie z art. 27 ust. 4 u.s.s.TK, zawierać dokładne określenie zarzucanego czynu oraz uzasadnienie. Jak się jednak wydaje, elementy wniosku, wskazane w przytoczonym przepisie ustawy o statusie sędziów TK nie są wystarczające. Niezależnie od nich, wniosek rzecznika dyscyplinarnego powinien odpowiadać ogólnym wymogom formalnym pisma procesowego wynikających z art. 119 § 1 k.p.k. oraz składowym aktu oskarżenia, o których mowa z art. 332 i art. 333 k.p.k. Powołane przepisy winny w omawianym zakresie być bowiem stosowane odpowiednio na

⁸ Por. A. Murzynowski, *Istota i zasady procesu karnego*, Warszawa 1984, s. 49.

⁹ T. Grzegorzczak, J. Tyłman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2014, s. 77.

podstawie art. 30 u.s.s.TK. Oznacza to, że wniosek rzecznika dyscyplinarnego powinien także dodatkowo zawierać: dane o osobie obwinionego, a w tym informację o jego wcześniejszym skazaniu za przewinienie dyscyplinarne, wskazanie kwalifikacji prawnej zarzucanego obwinionemu przewinienia dyscyplinarnego oraz wykaz dowodów uzasadniających wniosek, w tym tych, których przeprowadzenia przed sądem dyscyplinarnym rzecznik żąda. Pomimo że ani ustawa o statusie sędziów TK, ani ustawa o ustroju sądów powszechnych o tym *expressis verbis* nie wspominają, należy przyjąć, że brak jest przeszkód, by skarga zasadnicza rzecznika dyscyplinarnego zawierała także wniosek o wydanie przez sąd dyscyplinarny orzeczenia o uznaniu obwinionego za winnego popełnienia przewinienia dyscyplinarnego i o wymierzenie kary uzgodnionej z obwinionym, bez przeprowadzania postępowania dowodowego, jeżeli okoliczności popełnienia przewinienia dyscyplinarnego i wina obwinionego nie budzą wątpliwości, a cel postępowania dyscyplinarnego zostanie osiągnięty mimo nieprzeprowadzania postępowania dowodowego. Wniosek taki należy uznać za odpowiednik wniosku o skazanie bez rozprawy, o którym mowa w art. 335 k.p.k. Specyfika postępowania dyscyplinarnego prowadzonego wobec sędziów Trybunału Konstytucyjnego w żadnej mierze nie wyklucza możliwości zastosowania komentowanego trybu konsensualnego. Wręcz przeciwnie, rozstrzygnięcie sprawy dyscyplinarnej w drodze skazania bez rozprawy należy uznać za korespondujące z zasadą szybkości postępowania oraz zasadą dyspozycyjności, która, stanowiąc jedną z konsekwencji skargowo-kontra-dyktoryjnego modelu postępowania, implikuje przyznanie stronom procesowym uprawnień do rozporządzania zarówno przedmiotem postępowania, jak i środkami procesowymi. W wypadku złożenia wniosku o skazanie bez rozprawy przez rzecznika dyscyplinarnego, winien on zostać rozpoznany na zasadach określonych w odpowiednio stosowanym art. 343 k.p.k. Sąd dyscyplinarny może uzależnić uwzględnienie wniosku od dokonania w nim przez rzecznika wskazanej przez siebie zmiany, zaakceptowanej przez obwinionego (art. 343 § 3 k.p.k. w zw. z art. 30 u.s.s.TK).

W świetle ustawy o statusie sędziów TK nie może budzić wątpliwości, że stronami postępowania dyscyplinarnego w fazie jurysdykcyjnej są rzecznik dyscyplinarny oraz obwiniony. Podmioty te wymienione są bowiem *explicite* we wskazanym akcie normatywnym.

Zgodnie z art. 25 ust. 1 u.s.s.TK, sprawy dyscyplinarne sędziów TK w pierwszej instancji rozpoznaje sąd dyscyplinarny w składzie 3 sędziów Trybunału; w drugiej zaś instancji sąd dyscyplinarny w składzie 5 sędziów Trybunału. Członków składu orzekającego, zarówno w pierwszej

jak i drugiej instancji wyznacza Prezes Trybunału w drodze losowania, przy czym w losowaniu składu sądu dyscyplinarnego drugiej instancji nie uczestniczą sędziowie Trybunału, którzy orzekali w sprawie w pierwszej instancji (art. 25 ust. 2 u.s.s.TK). Jak widać z przytoczonej powyżej regulacji, postępowanie dyscyplinarne w sprawach sędziów TK w fazie jurysdykcyjnej jest dwuinstancyjne i ma charakter *quasi-dewolutywny*, albowiem oparte jest na konstrukcji odwołania poziomego¹⁰. W tym kontekście za istotnym element gwarancyjny procedury należy uznać wyraźne zastrzeżenie przez ustawodawcę, że w składzie sądu dyscyplinarnego drugiej instancji nie mogą zasiadać ci sędziowie, którzy rozpoznawali sprawę w pierwszej instancji.

Mając na względzie przedstawiony w akapicie poprzedzającym sposób konstruowania składów orzekających w sprawach dyscyplinarnych sędziów Trybunału, nie sposób nie zauważyć, że biorąc pod uwagę liczebność Trybunału, obejmującą jedynie piętnastu sędziów, w praktyce mogą pojawić się istotne problemy z możliwością należytego skompletowania składów orzekających w danej sprawie dyscyplinarnej, na co zwróciłem już uwagę w innym opracowaniu¹¹. Problemy te wynikają z wąskiego charakteru gremium, jakie stanowi Trybunał Konstytucyjny. W tym kontekście należy zauważyć, że z oczywistych względów w składzie orzekającym nie będzie mógł zasiadać sędzia Trybunału pełniący funkcję rzecznika dyscyplinarnego, sędzia Trybunału będący obwinionym jak i sędzia będący zawiadamiającym. Ponadto w składzie orzekającym *ex definitione* nie będą mogli zasiadać sędziowie Trybunału, którzy zostaną ustanowieni obrońcami obwinionego. W tym zakresie należy podkreślić, że sędzia Trybunału, przez wzgląd na odpowiednie stosowanie w postępowaniu dyscyplinarnym art. 113 § 1 p.u.s.p, stanowiącego, że obwiniony może ustanowić obrońcę spośród sędziów, prokuratorów, adwokatów lub radców prawnych oraz art. 77 k.p.k., zgodnie z którym oskarżony może mieć jednocześnie nie więcej niż trzech obrońców, obwiniony sędzia Trybunału będzie mógł ustanowić w danym postępowaniu aż trzech obrońców będących sędziami Trybunału¹². Nie można również wykluczyć sytuacji, gdy w danym postępowaniu po stronie biernej występować będzie kilku sędziów Trybunału jednocześnie. Jeżeli powyższe okoliczności poszerzymy o możliwość wydania przez sąd drugiej instancji wyroku kasatoryjnego połączonego

¹⁰ Por. A. Bojańczyk, *op. cit.*, s. 65.

¹¹ Por. J. Kil, Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów Trybunału Konstytucyjnego w polskim porządku prawnym – część II, *Roczniki Administracji i Prawa* 2023, T. 2., s. 192–193.

¹² Por. wyrok SN z dnia 16 czerwca 2005 r., sygn. SDI 16/05, LEX nr 568804.

z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania przez sąd dyscyplinarny pierwszej instancji lub też wyroku, w którym sąd dyscyplinarny wymierzy karę dyscyplinarną, pomimo wydanego wcześniej przez sąd pierwszej instancji wyroku uniewinniającego lub umarzającego postępowanie, co będzie implikowało prawo do odwołania do innego, pięcioosobowego składu sądu drugiej instancji (art. 122 § 2 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK), to z przyczyn czysto arytmetycznych powstanie wówczas ryzyko niemożności prawidłowego utworzenia kompletów orzekających w danej sprawie dyscyplinarnej. Interesująca propozycję rozwiązania omawianego problemu przedstawili, jeszcze na gruncie uprzednio obowiązującego stanu prawnego, M. Zubik i M. Wiącek. Wskazani autorzy wyrazili pogląd – zastrzegając przy tym uczciwie, że formułowane przez nich stanowisko może być uznane za dyskusyjne – że składy orzekające w sprawach dyscyplinarnych sędziów TK mogą być konstruowane także w oparciu o sędziów Trybunału w stanie spoczynku¹³. Przywołane stanowisko M. Zubika i M. Wiącka jawi się jako trafne w przypadku postępowania dyscyplinarnego prowadzonego wobec sędziego Trybunału w stanie spoczynku, a zatem na podstawie art. 34 ust. 1 u.s.s.TK. W tym bowiem przypadku ustawodawca wskazuje w art. 34 ust. 2 u.s.s.TK jedynie na odpowiednie stosowanie art. 25 ust. 1 u.s.s.TK. W przypadku natomiast postępowania dyscyplinarnego prowadzonego wobec sędziego Trybunału w stanie czynnym, propozycja M. Zubika i M. Wiącka może zasługiwać na akceptację jedynie z czysto prakseologicznego punktu widzenia. *De lege lata*, mając na uwadze, że ustawodawca w ustawie o statusie sędziów TK wyraźnie odróżnia status prawny sędziów Trybunału (w stanie czynnym) od statusu sędziów Trybunału w stanie spoczynku, stanowisko M. Zubika i M. Wiącka jawi się jako stanowisko *contra legem*. Jedynie zatem *de lege ferenda* można rozważyć stosowną nowelizację ustawy o statusie sędziów TK. W jej ramach art. 25 u.s.s.TK mógłby uzyskać następujące brzmienie: „ust. 1. W postępowaniu dyscyplinarnym orzeka Trybunał jako sąd dyscyplinarny: 1) pierwszej instancji – w składzie trzech sędziów Trybunału lub sędziów Trybunału w stanie spoczynku; 2) drugiej instancji – w składzie pięciu sędziów Trybunału lub sędziów Trybunału w stanie spoczynku; ust. 2. Sędziów Trybunału lub sędziów Trybunału w stanie spoczynku do składów orzekających wyznacza w drodze losowania Prezes Trybunału. W losowaniu składu sądu dyscyplinarnego drugiej instancji nie uczestniczą sędziowie Trybunału lub sędziów Trybunału w stanie spoczynku, którzy orzekali w sprawie w pierwszej instancji”.

---

¹³ M. Zubik, M. Wiącek, *op. cit.*, s. 81.

Rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej sędziego Trybunału następuje na rozprawie, chyba że sąd dyscyplinarny uzna, że wystarczające jest rozpoznanie sprawy na posiedzeniu, w terminie 30 dni od wpływu wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej (art. 115 § 1 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK). W kontekście przytoczonej w zdaniu poprzedzającym regulacji należy stwierdzić, że sprawa dyscyplinarna będzie mogła zostać rozpoznana na posiedzeniu albo w wypadku zaktualizowania się którejś z przesłanek statutowanych w art. 339 k.p.k. (stosowanym odpowiednio na podstawie art. 30 u.s.s.TK) albo w wypadku, gdy w danej sprawie przeprowadzenie rozprawy sąd dyscyplinarny uzna za zbędne. Ostatnia ze wskazanych sytuacji będzie mogła jak się wydaje mieć miejsce w szczególności wówczas, gdy obwiniony przyzna się do popełnienia zarzucanego mu przewinienia dyscyplinarnego już na etapie postępowania wyjaśniającego prowadzonego przed rzecznikiem dyscyplinarnym lub też, gdy sąd dyscyplinarny – w świetle materiału dowodowego przekazanego przez rzecznika wraz z wnioskiem o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej – nie stwierdzi konieczności prowadzenia postępowania dowodowego na rozprawie. Tak czy inaczej należy przyjąć, że decyzja w przedmiocie wyboru forum rozpoznania sprawy dyscyplinarnej pozostawiona została przez prawodawcę władzy dyskrecjonalnej sądu dyscyplinarnego. Przy jej podejmowaniu sąd dyscyplinarny winien kierować się wymogami sprawiedliwości proceduralnej, rozważając jakie rozstrzygnięcie w tym zakresie będzie lepiej korespondowało z zasadą trafnej represji dyscyplinarnej.

Ze względu na analogiczną argumentację do uprzednio przedstawionej na kanwie wniosku o skazanie bez rozprawy, należy przyjąć, że pomimo braku wskazania *explicite* zarówno w ustawie o statusie sędziów TK, jak i ustawie o ustroju sądów powszechnych, możliwości skorzystania przez obwinionego z instytucji dobrowolnego poddania się karze, strona bierna postępowania dyscyplinarnego uprawnienie takie posiada. W tym bowiem przypadku zastosowanie znajdzie odpowiednio stosowany art. 387 k.p.k. Powyższe oznacza, że obwiniony będzie mógł złożyć wniosek o wydanie orzeczenia skazującego i wymierzenie mu określonej kary dyscyplinarnej do chwili zakończenia pierwszego przesłuchania wszystkich obwinionych na rozprawie dyscyplinarnej (art. 387 § 1 k.p.k. w zw. z art. 30 u.s.s.TK). Sąd dyscyplinarny będzie mógł uwzględnić wniosek, gdy okoliczności popełnienia przewinienia dyscyplinarnego i wina obwinionego nie będą budziły wątpliwości, a cele postępowania dyscyplinarnego zostaną osiągnięte mimo nieprzeprowadzenia rozprawy (art. 387 § 2 k.p.k. w zw. z art. 30 u.s.s.TK). Sąd dyscyplinarny będzie mógł także uzależnić uwzględnienie wniosku obwinionego od dokonania w nim wskazanej przez siebie zmiany

(art. 387 § 3 k.p.k. w zw. z art. 30 u.s.s.TK). Jak się wydaje, brak jest przeszkód, by obwiniony dobrowolnie poddał się karze także na posiedzeniu dyscyplinarnym, o którym mowa w art. 115 § 1 p.u.s.p.

Postępowanie dyscyplinarne prowadzone w sprawach sędziów Trybunału Konstytucyjnego jest co do zasady jawne, przy czym sąd dyscyplinarny może wyłączyć jawność postępowania dyscyplinarnego ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny (art. 116 § 1 i 2 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK). Niezależnie od wskazanych w zdaniu poprzedzającym wyjątków, zasada jawności zewnętrznej postępowania dyscyplinarnego prowadzonego wobec sędziów Trybunału dozna ograniczenia także wówczas, gdy sąd dyscyplinarny zdecyduje się na rozstrzygnięcie sprawy w trybie nakazowym. Możliwość taką daje stosowany odpowiednio art. 115b p.u.s.p. Zgodnie z § 1 art. 115b p.u.s.p., sąd dyscyplinarny może wydać wyrok nakazowy, w wypadku uznania na podstawie materiału zebranego przez rzecznika dyscyplinarnego, że okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości, a sprawie wystarczające jest wymierzenie kar określonych w art. 109 § 1 pkt 1–3 p.u.s.p. Przenosząc wskazaną regulację na grunt odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów TK, należy przyjąć, że rozstrzygnięcie sprawy w trybie nakazowym, będzie możliwe, jeżeli sąd dyscyplinarny uzna, że w świetle zgromadzonego w sprawie na etapie postępowania przed rzecznikiem materiału dowodowego, okoliczności czynu i wina obwinionego sędziego TK nie budzą wątpliwości, zaś karę adekwatną do popełnionego przewinienia będzie któraś z kar określonych w art. 29 pkt 1–3 u.s.s.TK, tj. upomnienie, nagana lub obniżenie wynagrodzenia sędziego Trybunału w wysokości od 10% do 20% na okres do 2 lat (analogicznie, w przypadku sędziego Trybunału w stanie spoczynku, któraś z kar określonych w art. 34 ust. 2 pkt. 1–3 u.s.s.TK). Wskazane w zdaniu poprzedzającym kary stanowią bowiem na gruncie odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów TK odpowiedniki kar statuowanych w art. 109 § 1 pkt 1–3 p.u.s.p. W przypadku jednak, gdyby sąd dyscyplinarny zdecydował się na wymierzenie obwinionemu w trybie nakazowym kary finansowej z art. 29 pkt 3 u.s.s.TK (art. 34 ust. 2 pkt 3 u.s.s.TK), jej wymiar powinien być określony w granicach wyznaczonych stosowanym odpowiednio § 3 art. 115b p.u.s.p., a zatem w przedziale od 5% do 10% wynagrodzenia sędziego TK na okres do roku. Zgodnie z art. 115b § 2 p.u.s.p., wyrok nakazowy wydaje sąd dyscyplinarny w składzie jednego sędziego. W kontekście powyższej regulacji pojawia się pytanie, jaki skład sądu dyscyplinarnego Trybunału powinien wydać orzeczenie nakazowe. Jak już bowiem wskazano uprzednio, zgodnie

z ustawą o statusie sędziów TK sprawy dyscyplinarne sędziów TK w pierwszej instancji rozpoznaje sąd dyscyplinarny w składzie 3 sędziów Trybunału; w drugiej instancji sąd dyscyplinarny w składzie 5 sędziów Trybunału; zaś członkowie składu orzekającego wyznaczani są w drodze losowania przez Prezesa Trybunału (art. 25 u.s.s.TK). Wobec powyższego, jak się wydaje, pojawiają się trzy możliwe rozwiązania przedstawionego dylematu. Zgodnie z pierwszym, orzeczenie nakazowe winien wydać jednoosobowo sędzia Trybunału, niebędący członkiem trzyosobowego składu orzekającego sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji, wyznaczany dodatkowo w tym celu w drodze losowania przez Prezesa Trybunału. Zgodnie z drugim, orzeczenie nakazowe winien wydać sędzia Trybunału, będący członkiem trzyosobowego składu orzekającego sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji. Zgodnie z trzecim, orzeczenie nakazowe winien wydać cały trzyosobowy skład, wyznaczony jako sąd dyscyplinarny pierwszej instancji. Jak się wydaje, najbardziej przekonujące wydaje się drugie z przedstawionych rozwiązań, zważywszy, że ustawa o statusie sędziów TK nic nie wspomina o wyznaczeniu przez Prezesa Trybunału „dodatkowego” sędziego, który winien rozważyć możliwość wydania rozstrzygnięcia nakazowego w danej sprawie, zaś w art. 115b § 2 p.u.s.p. ustawodawca jasno przesądził, że wyrok nakazowy wydawany jest w składzie jednego sędziego. Powyższe nie rozstrzyga jednak, który imiennie sędzia Trybunału, winien wydać orzeczenie nakazowe. Jak się wydaje najbardziej trafnym z praktycznego punktu widzenia rozwiązaniem byłoby przyjęcie, że orzeczenie to winien wydać sędzia sprawozdawca, wyznaczony w danej sprawie. W przypadku utraty mocy przez orzeczenie nakazowe ze względu na wniesienie sprzeciwu (115b § 4 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK), sędzia wydający orzeczenie nakazowe zostanie *ex lege* wyłączony od dalszego udziału w sprawie (40 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 30 u.s.s.TK), co będzie skutkowało koniecznością wyznaczenia w jego miejsce przez Prezesa Trybunału w drodze losowania nowego członka składu orzekającego sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji. Niezależnie od powyższego, należy w tym miejscu jednoznacznie stwierdzić, że kwestia ustalenia właściwego składu sądu dyscyplinarnego Trybunału, uprawnionego do wydania orzeczenia nakazowego, jak i sposobu jego wyznaczenia, winna zostać jednoznacznie uregulowana przez prawodawcę w ustawie o statusie sędziów TK. Należy bowiem podkreślić, że uchybienie w rzeczonym zakresie, będzie prowadziło do powstania w postępowaniu dyscyplinarnym bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Jak już zasygnalizowano uprzednio, od orzeczenia nakazowego przysługuje sprzeciw, którego skuteczne wniesienie powoduje, że orzeczenie to traci moc (art.

506 § 3 k.p.k. w zw. z art. 30 u.s.s.TK). W kontekście powyższego pojawia się pytanie o katalog podmiotów legitymowanych do wniesienia sprzeciwu. Zgodnie bowiem z art. 115b § 4 p.u.s.p., sprzeciw od wyroku nakazowego przysługuje obwinionemu, rzecznikowi dyscyplinarnemu, Krajowej Radzie Sądownictwa i Ministrowi Sprawiedliwości. Przenosząc powyższą regulację na grunt postępowania dyscyplinarnego w sprawach sędziów Trybunału, należy uznać, że legitymowanymi do wniesienia sprzeciwu będą z pewnością obwiniony oraz rzecznik dyscyplinarny. Uprawnienia takiego należy natomiast odmówić Krajowej Radzie Sądownictwa oraz Ministrowi Sprawiedliwości, jako podmiotom niezwiązanym ani ustrojowo, ani organizacyjnie z Trybunałem Konstytucyjnym. Na zakończenie należy podkreślić, że wniesiony sprzeciw może zostać cofnięty przez skarżącego do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie dyscyplinarnej, co będzie skutkowało uprawomocnieniem się orzeczenia nakazowego (art. 506 § 5 i art. 507 k.p.k. w zw. z art. 30 u.s.s.TK).

W postępowaniu dyscyplinarnym prowadzonym wobec sędziego Trybunału istnieje możliwość rozszerzenia na rozprawie dyscyplinarnej granic przedmiotowych wniosku rzecznika dyscyplinarnego. W tym bowiem zakresie odpowiednie zastosowanie znajdzie art. 117 p.u.s.p., który stanowi, że jeżeli w toku rozprawy ujawni się inne przewinienie, oprócz objętego wnioskiem o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej, sąd może wydać co do tego przewinienia wyrok tylko za zgodą rzecznika dyscyplinarnego i obwinionego lub jego obrońcy; w razie braku zgody rzecznik dyscyplinarny prowadzi w tym zakresie odrębne postępowanie dyscyplinarne. Należy przyjąć, że w sytuacji gdyby potrzeba rozszerzenia granic przedmiotowych wniosku dyscyplinarnego pojawiła się na posiedzeniu – a strony postępowania wyraziłyby zgodę na wydanie orzeczenia także co do nowego przewinienia – sąd dyscyplinarny winien posiedzenie zamknąć, wyznaczając jednocześnie termin rozprawy dyscyplinarnej, i na tym forum rozpoznać sprawę dyscyplinarną w całości.

Ze względu na brak autonomicznego uregulowania w ustawie o statusie sędziów TK katalogu możliwych rozstrzygnięć sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji, należy w tym zakresie stosować odpowiednio przepisy ustawy o ustroju sądów powszechnych oraz Kodeksu postępowania karnego. W konsekwencji należy zatem przyjąć, że sąd dyscyplinarny pierwszej instancji po rozpoznaniu sprawy może orzec o: 1) uniewinnieniu obwinionego; 2) odstąpieniu od wymierzenia kary dyscyplinarnej w przypadku przewinienia dyscyplinarnego mniejszej wagi (art. 109 § 5 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK); 3) ukaraniu obwinionego; 4) umorzeniu postępowania dyscyplinarnego.

3. Postępowanie odwoławcze

Od pierwszoinstancyjnego orzeczenia dyscyplinarnego przysługuje odwołanie do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji na zasadach określonych w odpowiednio stosowanych w tym zakresie przepisach art. 121 p.u.s.p. oraz Kodeksu postępowania karnego. Jeżeli chodzi o katalog podmiotów legitymowanych do wniesienia odwołania należy przyjąć, że będzie to katalog tożsamy z uprzednio wskazanym katalogiem podmiotów uprawnionych do wniesienia sprzeciwu od orzeczenia nakazowego. Uprawnieni do wniesienia odwołania będą zatem rzecznik dyscyplinarny oraz obwiniony. Legitymacji takiej pozbawieni będą natomiast Minister Sprawiedliwości oraz Krajowa Rada Sądownictwa, jako podmioty niezwiązane ani ustrojowo ani organizacyjnie z Trybunałem Konstytucyjnym, i to pomimo tego, że podmioty te są wymienione *explicite* przez prawodawcę w § 1 art. 121 p.u.s.p. Termin do wniesienia odwołania wynosi trzydzieści dni i biegnie dla każdego uprawnionego od dnia doręczenia orzeczenia lub zarządzenia (art. 121 § 1 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK). Odwołanie winno spełniać wymogi formalne przewidziane dla apelacji w sprawach karnych, zaś jego rozpoznanie winno nastąpić w terminie dwóch miesięcy od dnia wpłynięcia do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji (art. 121 § 2 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK). W postępowaniu odwoławczym prowadzonym w sprawach dyscyplinarnych sędziów TK nie mają zastosowania reguły *ne peius* z art. 454 k.p.k. (art. 121 § 3 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK), co oznacza, że sąd dyscyplinarny drugiej instancji może ukarać obwinionego lub odstąpić od wymierzenia kary uznając jednocześnie winę obwinionego, także w sytuacji, gdy obwiniony został uniewinniony w pierwszej instancji lub gdy postępowanie w pierwszej instancji umorzono. Odwoławczy sąd dyscyplinarny rozpoznaje sprawę w granicach zarzaskarżenia, a jeżeli w środku odwoławczym zostały wskazane zarzuty stawiane rozstrzygnięciu – również w granicach podniesionych zarzutów, a w zakresie szerszym, w wypadkach wskazanych w art. 435, art. 439 § 1 i art. 455 zd. pierwsze k.p.k. lub jeżeli stwierdzi oczywistą niesprawiedliwość orzeczenia (art. 121 § 4 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK). Jeżeli sąd dyscyplinarny pierwszej instancji rozpoznawał sprawę dyscyplinarną na posiedzeniu, sąd odwoławczy rozpoznaje odwołanie na posiedzeniu, chyba że niezbędne dla prawidłowego rozpoznania sprawy jest bezpośrednie przeprowadzenie na rozprawie dowodów z wyjaśnień obwinionego, zeznań świadków, opinii biegłych lub innych istotnych dowodów (art. 121 § 5 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK). Odwoławczy sąd dyscyplinarny rozpoznaje sprawę dyscyplinarną na rozprawie na podstawie dowodów znajdu-

jących się w aktach sprawy, chyba że uzna, iż niezbędne dla prawidłowego rozpoznania sprawy jest bezpośrednio przeprowadzenie dowodów z wyjaśnień obwinionego, zeznań świadków, opinii biegłych lub innych istotnych dowodów (art. 121 § 6 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK).

4. Postępowanie po wydaniu prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego

Orzeczenie dyscyplinarne wydane w drugiej instancji, wymierzające karę dyscyplinarną, podlega wykonaniu. Za podmiot uprawniony do wykonywania orzeczeń dyscyplinarnych wydanych wobec sędziów TK należy uznać Prezesa Trybunału (art. 123 § 3 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK). Odpis prawomocnego orzeczenia skazującego na karę dyscyplinarną oraz obejmującego rozstrzygnięcie w postaci odstąpienia od wymierzenia kary w przypadku przewinienia dyscyplinarnego mniejszej wagi, dołącza się do akt osobowych sędziego (art. 124 § 1 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK). Po upływie pięciu lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym orzeczono karę przewidzianą w art. 29 pkt 1–3 u.s.s.TK oraz orzeczenia obejmującego odstąpienie od wymierzenia kary w przypadku przewinienia dyscyplinarnego mniejszej wagi, Prezes Trybunału winien zarządzić usunięcie odpisu orzeczenia z akt osobowych sędziego TK, pod warunkiem, że w tym okresie nie wydano przeciwko sędziemu TK innego orzeczenia skazującego. W tym ostatnim bowiem przypadku dopuszczalne będzie wyłącznie jednoczesne usunięcie z akt osobowych sędziego TK odpisów wszystkich orzeczeń (art. 124 § 1 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK).

W art. 28 u.s.s.TK ustawodawca jednoznacznie przesądził, że od orzeczenia dyscyplinarnego wydanego w drugiej instancji kasacja nie przysługuje. Należy także przyjąć, że ze względu na specyfikę postępowania dyscyplinarnego prowadzonego wobec sędziów TK, w postępowaniu tym nie ma także zastosowania regulacja z rozdziału 55a Kodeksu postępowania karnego, dotycząca skargi na wyrok sądu odwoławczego. Powyższe nie oznacza jednak, że orzeczenie wydane przez sąd dyscyplinarny drugiej instancji nie może w żadnej konfiguracji procesowej podlegać zaskarżeniu. Wyjątkiem w tym zakresie jest bowiem przypadek, w którym sąd dyscyplinarny drugiej instancji wyda orzeczenie skazujące i wymierzy obwinionemu karę, w sytuacji gdy w postępowaniu pierwszoinstancyjnym zapadło orzeczenie uniewinniające lub umarzające postępowanie. W takim przypadku od wyroku sądu dyscyplinarnego drugiej instancji służy odwołanie do innego składu tego sądu (art. 122 § 2 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK).

Niezależnie od powyższego prawomocne orzeczenie sądu dyscyplinarnego może podlegać wzruszeniu w trybie wznowienia postępowania, na podstawie odpowiednio stosowanych w tym zakresie przepisów ustawy o ustroju sądów powszechnych oraz Kodeksu postępowania karnego. Zgodnie z art. 125 p.u.s.p., o wznowienie postępowania dyscyplinarnego mogą wystąpić Krajowa Rada Sądownictwa, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego oraz Minister Sprawiedliwości. Przenosząc powyższą regulację na grunt postępowania dyscyplinarnego w sprawach sędziów TK należy przyjąć, że prawo do złożenia wniosku o wznowienie tego postępowania przysługuje Prezesowi TK. Jest to bowiem organ stojący na czele Trybunału Konstytucyjnego, a tym samym stanowiący odpowiednik podmiotów specjalnych wskazanych w art. 125 p.u.s.p. Jeżeli chodzi natomiast o podmioty specjalne wymienione *explicite* w dyspozycji art. 125 p.u.s.p., to jak się wydaje, ustrojowe i organizacyjne odseparowanie ich od Trybunału Konstytucyjnego, także w tym przypadku przemawia za odmową przyznania im legitymacji do złożenia wniosku o wznowienie postępowania dyscyplinarnego prowadzonego wobec sędziego TK. Niezależnie od podmiotu specjalnego w postaci Prezesa TK, należy w tym miejscu opowiedzieć się za dopuszczalnością złożenia wniosku o wznowienie postępowania także przez przedmioty legitymowane na podstawie odpowiednio stosowanych przepisów Kodeksu postępowania karnego. Oznacza to, że wniosek o wznowienie postępowania dyscyplinarnego może złożyć również sam obwiniony oraz rzecznik dyscyplinarny. Przyjęte stanowisko interpretacyjne potwierdza dyspozycja art. 126 § 3 p.u.s.p., który stanowi, że w razie śmierci skazanego, wnioski o wznowienie postępowania mogą złożyć jego małżonek, krewni w linii prostej, rodzeństwo, przysposabiający lub przysposobiony oraz rzecznik dyscyplinarny. Ze względu na autonomiczne uregulowanie kręgu podmiotów legitymowanych do złożenia wniosku o wznowienie postępowania dyscyplinarnego po śmierci obwinionego, w rzeczonym zakresie nie znajdzie natomiast zastosowania art. 542 § 2 k.p.k.¹⁴

Zgodnie z art. 126 § 1 p.u.s.p., wznowienie postępowania dyscyplinarnego na niekorzyść obwinionego może nastąpić, jeżeli umorzenie postępowania lub wydanie wyroku nastąpiło wskutek przestępstwa albo jeżeli w ciągu pięciu lat od umorzenia lub od wydania wyroku wyjdą na jaw nowe okoliczności lub dowody, które mogły uzasadniać skazanie lub wymierzenie kary surowszej. W myśl zaś § 2 art. 126 p.u.s.p., wznowienie postępowania na korzyść skazanego może nastąpić także po jego

¹⁴ Por. J. Sawiński, Komentarz do art. 126, (w:) A. Górski (red.), Prawo do ustroju sądów powszechnych. Komentarz, Warszawa 2013, s. 598.

śmierci, jeżeli wyjdą na jaw nowe okoliczności lub dowody, które mogłyby uzasadniać uniewinnienie lub wymierzenie kary łagodniejszej.

W związku ze wskazaniem przez ustawodawcę w art. 126 § 1 i 2 p.u.s.p. przesłanek wznowieniowych, pojawia się w tym miejscu pytanie o to, czy rzeczony katalog ma charakter enumeratywny, czyli innymi słowy pytanie o relację wskazanego przepisu do art. 540 § 1–3 k.p.k. (stosowanego ewentualnie odpowiednio w postępowaniu dyscyplinarnym przez odesłanie z art. 30 u.s.s.TK). Podejmując próbę rozstrzygnięcia wskazanej wątpliwości należy dostrzec, że katalog przesłanek wznowieniowych, ujęty w art. 540 § 1 k.p.k., częściowo pokrywa się z przesłankami wznowieniowymi, o których mowa w art. 126 § 1 i 2 p.u.s.p. (przy czym te ostatnie uwzględniają specyfikę postępowania dyscyplinarnego), co mogłoby wskazywać, że regulacja przewidziana w ustawie o ustroju sądów powszechnych ma charakter pełny (całościowy). Z drugiej jednak strony należy zauważyć, że w katalogu podstaw wznowieniowych z art. 126 § 1 i 2 p.u.s.p. brakuje istotnych podstaw wznowieniowych, wskazanych przez ustawodawcę w art. 540 § 2 i 3 k.p.k., art. 540b k.p.k. oraz art. 439 § 1 k.p.k., pozwalających na wznowienie postępowania w sytuacji, gdy po pierwsze, Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą przepisu prawnego, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie; po drugie, gdy potrzeba taka wynika z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego działającego na mocy umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską; po trzecie, gdy sprawę rozpoznano pod nieobecność obwinionego, któremu nie doręczono zawiadomienia o terminie posiedzenia lub rozprawy dyscyplinarnej albo doręczono je w inny sposób niż osobiście, gdy wykaże on, że nie wiedział o terminie oraz o możliwości wydania orzeczenia pod jego nieobecność; po czwarte w razie zaktualizowania się bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 k.p.k. Waga zreferowanych podstaw wznowieniowych, jak również ich normatywna aktualność na gruncie postępowania dyscyplinarnego w sprawach sędziów TK nakazuje przyjąć, że wznowienie postępowania dyscyplinarnego, niezależnie od przyczyn wznowieniowych wskazanych w art. 126 § 1 i 2 p.u.s.p., może być wznowione także w innych przypadkach wskazanych w Kodeksie postępowania karnego. W tym kontekście za trafne należy uznać stanowisko, że „regulacja art. 126 (także art. 125) jest niepełna i nie reguluje wszystkich przypadków (podstaw) wznowienia postępowania dyscyplinarnego”¹⁵.

---

¹⁵ J. Gudowski, T. Ereciński, J. Iwulski, Komentarz do art. 126 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, (w:) *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa. Komentarz*, Warszawa 2009, s 569.

Wznowienie postępowania dyscyplinarnego – podobnie jak wznowienie postępowania karnego – może nastąpić zarówno na wniosek uprawnionego podmiotu, jak i z urzędu, na podstawie odpowiednio stosowanego w tym przypadku art. 542 § 1 k.p.k. W zakresie drugiej ze wskazanych w zdaniu poprzedzającym możliwości należy stwierdzić, że postępowanie dyscyplinarne wznowia się z urzędu tylko w razie ujawnienia się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k., przy czym wznowienie postępowania jedynie z powodów określonych w pkt 9–11 tego paragrafu może nastąpić tylko na korzyść obwinionego. Wznowienie postępowania dyscyplinarnego na korzyść obwinionego nie jest ograniczone żadnym terminem. Wznowieniu postępowania na korzyść obwinionego nie stoi także na przeszkodzie ani wykonanie kary dyscyplinarnej, ani zatarcie ukarania (art. 529 k.p.k. w zw. z art. 545 § 1 k.p.k. w zw. z art. 30 u.s.s.TK). W art. 126 § 1 p.u.s.p. ustawodawca wprowadził ograniczenia temporalne jedynie w zakresie możliwości wznowiania postępowania dyscyplinarnego na niekorzyść strony biernej, w sytuacji ujawnienia nowych okoliczności lub dowodów, które mogły uzasadniać skazanie lub wymierzenie kary surowszej. Odnosząc się do wskazanego przepisu, za nadmierną należy uznać długość pięcioletniego terminu, który w przepisie tym został ukonstytuowany, jak i krytycznie należy ocenić sposób określenia jego momentu początkowego, ze względu na brak sprecyzowania, czy chodzi tu o datę wydania wyroku, czy datę jego prawomocności. Jak się wydaje, lepszym rozwiązaniem byłoby w tym zakresie wprowadzenie regulacji wzorowanej na art. 542 § 5 k.p.k., która zakładałaby niemożność wznowienia postępowania dyscyplinarnego na niekorzyść obwinionego zarówno z urzędu, jak i na wniosek, po upływie roku od daty uprawomocnienia się orzeczenia.

Wniosek o wznowienie postępowania dyscyplinarnego winien zostać złożony do sądu dyscyplinarnego, który wydał prawomocne orzeczenie w sprawie, przy czym jak się wydaje należy przyjąć, że wniosek ten objęty jest przymusem adwokacko-radcowskim przez wzgląd na odpowiednie stosowanie art. 545 § 2 k.p.k.¹⁶. W składzie sądu dyscyplinarnego orzekającego w przedmiocie wznowienia postępowania dyscyplinarnego nie mogą brać udziału sędziowie, którzy brali udział w rozpoznaniu sprawy objętej wnioskiem o wznowienie (art. 40 § 3 k.p.k. w zw. z art. 30 u.s.s.TK). Ze względu na omówione uprzednio trudności w kompletowaniu składów orzekających w sprawach dyscyplinarnych sędziów TK, wynikających z wąskiego składu personalnego rzeczonoego gremium, należy

¹⁶ Odmienne J. Gudowski, T. Ereciński, J. Iwulski, *op. cit.*, s. 571, przy czym powołani autorzy nie wskazują, jaka argumentacja przemawia za odmową odpowiedniego stosowania w postępowaniu dyscyplinarnym art. 545 § 2 k.p.k.

uznać za dopuszczalne, by ten sam skład orzekający sądu dyscyplinarnego uchylił prawomocne orzeczenie dyscyplinarne i jednocześnie ponownie rozpoznał sprawę co do istoty.

Ostatnią kwestią wymagającą rozważenia jest pojawiające się w tym miejscu pytanie o możliwość kontynuacji postępowania dyscyplinarnego, które zakończyło się prawomocnie na etapie postępowania wyjaśniającego przed rzecznikiem dyscyplinarnym – w szczególności, czy w tym zakresie znajdzie odpowiednie zastosowanie regulacja przewidziana w art. 327 k.p.k. Jak się wydaje, na tak postawione pytanie należy udzielić odpowiedzi twierdzącej. Mając jednak na względzie, że postępowanie wyjaśniające toczy się wyłącznie *in personam* (o czym świadczy jednoznacznie art. 27 ust. 3 u.s.s.TK, który stanowi, że po przeprowadzeniu czynności, o których mowa w ust. 2, jeżeli zachodzą podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, rzecznik dyscyplinarne wszczyna postępowanie dyscyplinarne i przedstawia sędziemu Trybunału na piśmie zarzuty), w postępowaniu dyscyplinarnym sędziów TK odpowiednie zastosowanie znajdzie instytucja wznowienia postępowania, o której mowa w § 2 art. 327 k.p.k. Przenosząc powyższą regulację na grunt postępowania dyscyplinarnego w sprawach sędziów TK, należy stwierdzić, że prawomocnie umorzone postępowanie wyjaśniające można wznowić przeciwko osobie, która występowała uprzednio w tym postępowaniu w charakterze obwinionego, na mocy postanowienia rzecznika dyscyplinarnego, tylko wtedy, gdy ujawnią się nowe istotne fakty lub dowody nieznanne w poprzednim postępowaniu. Przed wydaniem postanowienia o wznowieniu postępowania wyjaśniającego rzecznik dyscyplinarne może przedsięwziąć niezbędne czynności dowodowe w celu sprawdzenia okoliczności uzasadniających wydanie postanowienia o wznowieniu (art. 327 § 3 k.p.k. w zw. z art. 30 u.s.s.TK). Po złożeniu wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji, sąd ten umarza postępowanie, jeżeli stwierdzi, że prawomocnie umorzone postępowanie wyjaśniające wznowiono mimo braku podstaw (art. 327 § 4 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. w zw. z art. 30 u.s.s.TK.).

5. Konkluzje

Przeprowadzone w niniejszym opracowaniu rozważania jasno dowodzą, że przebieg postępowania jurysdykcyjnego w sprawach dyscyplinarnych sędziów TK budzi liczne wątpliwości interpretacyjne. Jak już zasygnalizowano na wstępie, wątpliwości te wynikają przede wszystkim z fragmentarycznego charakteru regulacji przewidzianej w ustawie o statusie sędziów TK.

W toku zaprezentowanych w niniejszym opracowaniu wywodów zaproponowano określone rozstrzygnięcia wybranych dylematów interpretacyjnych,

związanych z analizowaną regulacją normatywną. Trzeba jednak przyznać, że z pewnością można byłoby przedstawić uzasadnione argumenty przemawiające za odmiennym sposobem wykładni przeanalizowanych przepisów.

W kontekście powyższego, jak się wydaje, najbardziej trafnym rozwiązaniem, pozwalającym na skuteczne rozwiązanie mankamentów normatywnych pojawiających się na kanwie postępowania dyscyplinarnego w sprawach sędziów TK byłoby dokonanie przez prawodawcę stosownej nowelizacji ustawy o statusie sędziów TK. W jej ramach ustawodawca winien w sposób zdecydowanie bardziej szczegółowy i precyzyjny uregulować formalne prawo dyscyplinarne sędziów Trybunału. Postulowana nowelizacja winna w szczególności wyeliminować odesłanie kaskadowe, występujące aktualnie w art. 30 u.s.s.TK. Zamiast niego, kwestie objęte ustawą o ustroju sądów powszechnych winny być bezpośrednio uregulowane w ustawie o statusie sędziów TK. Powyższe pozwoliłoby na wprowadzenie jedynie jednostopniowego odesłania do odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu postępowania karnego. Zabieg taki, jak się wydaje ograniczyłby wątpliwości interpretacyjne związane z omawianym reżimem odpowiedzialności dyscyplinarnej, a tym samym korespondowałby z podstawowymi celami odpowiedzialności dyscyplinarnej, do których należy zaliczyć m.in. cel gwarancyjny. Cel ten wyraża się w tym, że jak wskazuje się w piśmiennictwie, prawne uregulowanie odpowiedzialności dyscyplinarnej „gwarantować ma osobom jej podlegającym poczucie bezpieczeństwa prawnego przez określenie sytuacji, w których można być pociągniętym do tej odpowiedzialności, a zwłaszcza przez ściśle określenie możliwych do zastosowania sankcji i organów właściwych do ich orzekania”¹⁷. Uzupełniając przytoczony w zdaniu poprzedzającym wyimek z literatury przedmiotu, należy dodatkowo podnieść, że bezpieczeństwo prawne związane z celem gwarancyjnym odpowiedzialności dyscyplinarnej, należy wiązać nie tylko z jednoznacznym określeniem przesłanek prawnomaterialnych odpowiedzialności dyscyplinarnej, ale również – a może przede wszystkim – z jednoznacznym określeniem sposobu prowadzenia postępowania zmierzającego do rozstrzygnięcia w jej przedmiocie. Należy stwierdzić, że takie rozłożenie akcentów harmonizuje ze współczesnym trendem emancypacji prawa procesowego, określanym mianem proceduralizacji prawa. Paradygmat ten opiera się na prymacie wartości proceduralnych, który wynika z założenia, że nawet najlepsze rozwiązania materialnoprawne nic nie znaczą, jeżeli obywatel nie posiada proceduralnych możliwości ich wykorzystania dla obrony swych interesów. W tym

¹⁷ R. Giętkowski, *op. cit.*, s. 56.

ujęciu procedura staje się każdorazowo swoistym „kluczem do wolności”, będącym podstawowym elementem demokratycznego państwa prawa¹⁸.

Bibliografia

Literatura

1. Bodio J., Borkowski G., Demendecki T., Ustrój organów ochrony prawnej. Część szczegółowa, Warszawa 2015.
2. Bojańczyk A., O spornych zagadnieniach z zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego, *Przegląd Sejmowy* 2007, nr 3.
3. Czarnecki P., Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziego Trybunału Konstytucyjnego RP, *Przegląd Prawa Konstytucyjnego* 2020, nr 4.
4. Czeszejko-Sochacki Z., Sądownictwo konstytucyjne w Polsce na tle porównawczym, Warszawa 2003.
5. Giętkowski R., Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim, Gdańsk 2013.
6. Grzegorzczak T., Tylman J., Polskie postępowanie karne, Warszawa 2014.
7. Gudowski J., Ereciński T., Iwulski J., Komentarz do art. 126 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, (w:) *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa. Komentarz*, Warszawa 2009.
8. Kil J., Przemiany modelu polskiego procesu karnego w latach 2013–2015 – zagadnienia wybrane, (w:) M. Borski, D. Fleszer, A. Pokora, A. Rogacka-Łukasik (red.), *Prawo i czas. Księga Jubileuszowa z okazji 80-lecia urodzin Profesora Adama Lityńskiego*, Sosnowiec 2020.
9. Kil J., Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów Trybunału Konstytucyjnego w polskim porządku prawnym – część II, *Roczniki Administracji i Prawa* 2023, T. 2.
10. Murzynowski A., *Istota i zasady procesu karnego*, Warszawa 1984.
11. Sawiński J., Komentarz do art. 126, (w:) A. Górski (red.), *Prawo do ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, Warszawa 2013.
12. Zubik M., Wiącek M., O spornych zagadnieniach z zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego – polemika, *Przegląd Sejmowy* 2007, nr 3.

---

¹⁸ Zob. szerzej J. Kil, *Przemiany modelu polskiego procesu karnego w latach 2013–2015 – zagadnienia wybrane*, (w:) M. Borski, D. Fleszer, A. Pokora, A. Rogacka-Łukasik (red.), *Prawo i czas. Księga Jubileuszowa z okazji 80-lecia urodzin Profesora Adama Lityńskiego*, Sosnowiec 2020, s. 462–463.

13. Zubik M., Status Prawny Sędziego Trybunału Konstytucyjnego, Warszawa 2011.

Akty prawne

1. Kodeks postępowania karnego z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz. U. z 2022 r., poz. 1375).
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78 poz. 483).
3. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2023 r., poz. 217).
4. Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r., poz. 2393).
5. Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. z 2018 r., poz. 1422).

Trial proceedings in disciplinary matters against judges of the Constitutional Tribunal – selected issues

Abstract

The subject matter of this article is analysis of the provisions governing disciplinary proceedings in matters against judges of the Constitutional Tribunal at the trial phase. The study discusses, in particular, the course of a disciplinary procedure before the disciplinary court of first and second instance, and the legal proceedings following delivery of a legally valid judgment. The main focus in the analysis is on the question of appropriate application, in a disciplinary procedure against the Tribunal's judges, of the provisions of the Act of 27 July 2001 – Law on Ordinary Courts, and of the Act of 6 June 1997 – Code of Criminal Procedure. In the article, interpretative doubts relating to the analysed disciplinary liability regime are identified, and specific methods are proposed for their removal.

Key words

Constitutional Tribunal, disciplinary liability, disciplinary court, trial proceedings, resumption of proceedings, defendant, appropriate application of legal provisions.